

A HADSZINTÉR-ELŐKÉSZÍTÉS ÉS A BEFOGADÓ NEMZETI TÁMOGATÁS KÖLCSÖNHATÁSA

Lovász Zoltán

A Magyar Köztársaság 1999 tavaszán a NATO teljes jogú tagja lett. Tagjaivá váltunk annak a politikai és katonai szervezetnek, amely közös érdekű független országok szövetségéként alakult meg 1949.-ben azzal a céllal, hogy fenntartsa a békét és védelmezze a tagállamok szabadságát. A NATO alapokmánya az Észak-atlanti Szerződés 5.Cikkhelye - az ENSZ alapokmánya 51. Cikkhelyében szereplő, a jogos egyéni és kollektív védelemre vonatkozó tételt megerősítve - megállapítja:

"azok az országok amelyek aláírták az Észak-atlanti Szerződést, megállapodtak abban, hogy a szövetség egy, vagy több tagállama ellen Európában vagy Észak-Amerikában indított fegyveres támadást valamennyiük ellen indított támadásnak tekintik".

Az alapokmány ezen tételébe bele van kódolva az a tény is, hogy a tagországok területei, az ott működő nemzeti és szövetséges erők tevékenysége folytán, mind potenciális hadszínterekké válhatnak egy külső támadás ellen folytatott védelmi művelet során. Az Észak-atlanti Szerződés értelmében a megtámadott, szuverenitásában megsértett ország területén - a politikai-, katonai helyzetől függően - az adott ország nemzeti haderején kívül, szövetséges országok haderői is működhetnek, azzal a céllal, hogy segítséget nyújtsanak az agresszió áldozatává vált, függetlenségében megsértett országnak.

Mindebből az is következik, hogy az adott ország területének védelmi célú felkészítésénél, a nemzeti célkitűzéseken, a nemzeti haderő működési feltételeinek megteremtését szolgáló követelményeken túl, a NATO szövetségi tagságból adódó követelményeket, kötelezettségeket is figyelembe kell venni. A hadszintér előkészítését, olyan egyeztetett követelményrendszer szerint kell megtervezni és végrehajtani, hogy az mind a nemzeti haderőnek, mind pedig a szövetségesek segítséget nyújtó haderőinek sikeres működéséhez, a szükséges hadszíntéri feltételrendszert biztosítsa.

1 Dr. Lovász Zoltán alezredes, ZMNE logisztikai tanszék, egyetemi adjunktus.

A hadszintér-előkészítés valamennyi szakterületén figyelembe kell venni ezeket a szövetségi tagságból fakadó követelményeket, kötelezettségeket. Az ország közlekedési infrastruktúrájának, kommunikációs hálózatának kialakításánál, a stratégiai jelentőségű anyagi készletek (általános fogyasztási anyagok, energia hordozók, hadianyagok) felhalmozásánál és raktározásánál, az ország egészségügyi hálózatának kiépítésénél, következetesen számolni kell a tagságból adódó többletterhekkel. Ebben az értelemben a NATO tagságból nem csak előnyök, hanem többletterhek, kötelezettségek is adódnak. Reálisan számításba kell venni azt is, hogy a nemzeti haderő működési feltételrendszerének biztosításán túl, bizonyos területeken többlet kapacitásokat kell kialakítani és szükség esetén aktivizálni.

A NATO tagországok katonai szervezetei, csapatai részére, a honi területeken kívül történő működése esetére, az érintett országgal (országokkal) történő egyeztetés értelmében, a megkötött kormányközi megállapodások alapján a befogadó országok biztosítják a szükséges támogatást, megteremtik a sikeres működés feltételrendszerét.

A NATO MC 334. számú dokumentuma, amely a *"Befogadó nemzeti támogatás tervezésének alapelvei és eljárásai"* címet viseli, részletesen szabályozza a honi területeken kívül működő NATO haderők - a fentiekben már körvonalazott - támogatási rendszerének tervezési, szervezési és irányítási kérdéseit. Mint alapvető NATO dokumentum, hatálya kiterjed valamennyi szövetséges országra. Ezen túl elvi alapját képezi a szövetséghez nem tartozó - de a különböző NATO (ENSZ, EBESZ) műveleteknél befogadó nemzeti szerepkörben tevékenykedő - országokkal folyó tárgyalásoknál, a katonai szervezetek támogatása tárgyában kötendő kormányközi megállapodásoknak, a szerződéseknek.

A befogadó nemzeti támogatást szabályozó dokumentumban lefektetett alapelveket és módszereket, a NATO tagországok egyaránt alkalmazzák békeidőszakban a különböző béketámogató katonai műveleteknél, regionális válsághelyzetben, fegyveres konfliktuskezelés idején. A dokumentumban foglaltak hatálya, az alapokmány 5. Cikkely értelmében kiterjed a háborús alkalmazás esetére is. A befogadó nemzeti támogatást szabályozó dokumentum megfelelő rugalmassága folytán, lehetőséget biztosít az ENSZ-el, a Nyugat Európai Unióval, az Európai Biztonsági és Együttműködési Szervezettel, valamint NATO-n kívüli egyéb partner országokkal való együttműködéshez.

Az MC 334-es dokumentum a következőképpen határozza meg a Befogadó Nemzeti Támogatás fogalmát:

"A Befogadó Nemzeti Támogatásnak (Host National Support) nevezük a befogadó nemzetek által békeidőszakban, válság vagy konfliktus esetén a befogadó nemzet területén elhelyezkedő, illetve átvonuló, a NATO vezetés és irányítás alatt működő erők és szervezetek számára nyújtott polgári és katonai segítséget. Az ilyen segítségnyújtás alapja a befogadó nemzetek, a küldő nemzetek és /vagy NATO parancsnokságok között megkötött egyezményekből származó kötelezettségvállalás."

Ebből a meghatározásból egyértelműen kitűnik, hogy a válságövezetbe vagy a hadszíntérre beérkező és az ott tevékenykedő szövetséges csapatok, szervezetek, a küldő nemzetek által biztosított nemzeti támogatáson túl, helyi erőforrásokat, szolgáltatásokat, közlekedési és kommunikációs infrastruktúrát veszik igénybe.

A feladat tartalmából és végrehajtásának módjából adódik, hogy a befogadó nemzeti támogatás tekintetében a szövetségen belül is változhatnak a szerepek. Az adott katonai műveletek végrehajtásának a helyétől, a bevont erők nemzeti hovatartozásától függően a *"befogadó"* és a *"küldő"* szerepkörök változatosan alakulhatnak. Valamennyi NATO tagországnak fel kell készülnie a *"befogadó"* szerepkörre, és valamennyi szövetséges részére megfelelő befogadó nemzeti támogatást kell tudnia nyújtani, illetve más helyzetben mint *"küldő"* (*"elfogadó"*) élvezheti a szövetségesek támogatását.

A befogadó nemzeti támogatás magába foglalja a különböző közlekedési, informatikai (kommunikációs) létesítmények használatát, a biztosított erők és eszközök igénybevételét, a rendelkezésre bocsátott anyagi készletek felhasználását, egyéb jellegű szolgáltatások (egészségügyi ellátás, energia- és vízellátás, hulladékkezelés, stb.) igénybevételét. A biztosítandó erőforrások döntő része nem katonai, hanem polgári szférába tartozik. Így például a közlekedési infrastruktúra (közutak, vasutak, pályaudvarok, repülőterek) igénybevételének engedélyezése, az illetékes kormányzati szervek kompetenciakörébe tartozik. A befogadó nemzeti támogatás feltételrendszerének teljes mélységű kidolgozása az ország védelmi célú felkészítésének szerves része, azon belül pedig több területen a hadszíntér - előkészítés részfeladatait foglalja magába.

A hadszíntér-előkészítés és a befogadó nemzeti támogatás összefüggésének elmélyült tárgyalásához elkerülhetetlen magának a **hadszíntér-előkészítés fogalmának a rövid definiálása**:

A hadszíntér-előkészítés az ország védelmi felkészítésének integráns része. A nemzetgazdaság felkészítésével és mozgósításával, a legfelső szintű állami- és a helyi közigazgatás felkészítésével, a haderő és más fegyveres, illetve rendvédelmi szervezetek háborús működésre történő felkészítésével és mozgósításával együtt alkotja azt a preventív jellegű feladatrendszert, amelynek célja az ország védelmi célú felkészítése.

A hadszíntér-előkészítés az ország területének, mint potenciális hadszíntérnek a háborús követelményeknek megfelelő előkészítését jelenti. Az ezt szolgáló feladatok és rendszabályok átfogják a nemzetgazdaság, az infrastruktúra mozgósítását, a hadviselés igényeihez történő igazítását. A hadszíntér-előkészítés magába foglalja azokat a szakfeladatokat és rendszabályokat, amelyek az ország területének, lakosságának védelmét, az állami- és a katonai vezetés folyamatos fenntartását, a lakosság és a fegyveres erők ellátását, a haderő sikeres alkalmazását biztosítják.

A Hadtudományi Lexikon (Magyar Hadtudományi Társaság kiadványa 1995) a hadszíntér-előkészítést a következőképpen határozza meg:

A hadszíntér-előkészítés az ország honvédelmi felkészítésének része, a hadászati biztosítás egyik fajtája. A az ország egész területére kiterjedő békében és háborúban megvalósítandó olyan rendszabályok összessége, amelyek megteremtik a fegyveres erők sikeres alkalmazásának feltételeit. Az ország területén a hadszíntér-előkészítést külön erre a feladatra kijelölt állami szervek végzik, de az előkészítés egy része a fegyveres erők közvetlen feladatrendszerébe tartozik.

A hadszíntér-előkészítéssel létrejönnek a feltételek a haderőnemek alkalmazására, a folyamatos után- és hátraszállításokra, az eredményes állami és katonai vezetésre, az élethez és az ellátáshoz szükséges anyagok tárolására és az ellenséges csapatok elleni védelemre.

A Hadtudományi Lexikon felsorolja a hadszíntér-előkészítés feladatrendszerén belül, a különböző szakterületeken **végrehajtandó legfontosabb feladatokat és rendszabályokat is, amelyek a következők:**

- megerősített körletek kiépítése a veszélyeztetett irányokban,
- a közúti és a vasúti közlekedési hálózat kiépítése és fejlesztése,
- a repülőter hálózat kialakítása, üzemképességének fenntartása,
- az állami és katonai vezetési pontok rendszerének kialakítása,
- a légvédelmi eszközök és csapatok állaskörleteinek berendezése,
- a kommunikációs rendszerek előkészítése és működtetése,
- az anyagi készletek felhalmozása, a raktári rendszerek kialakítása,
- az egészségügyi hálózat kialakítása, fejlesztése, felkészítése,
- hidrográfiai, meteorológiai, topogeodéziai rendszerek felkészítése.

A feladatsort tanulmányozva megállapíthatjuk, hogy a feladatok jellegük szerint, a végrehajtó és irányító szervezetek alapján két csoportba sorolhatók. A feladatok egy része a civil szféra, a nemzetgazdaság, a közigazgatás, a területi- és a helyi önkormányzatok kompetenciájába tartozik. A feladatok egy másik jelentős hányadát a katonai szakfeladatok alkotják. Ezeket a Honvédelmi Minisztérium, illetve a Honvéd Vezérkar irányításával a Magyar Honvédség csapatai, támogató intézményei és a különböző háttér intézményei tervezik, szervezik, illetve hajtják végre.

A katonai szakfeladatok további **három alrendszerre, három szakterületre csoportosíthatók.** A megerősített körletek kialakítása, a légvédelmi állaskörletek előkészítése és részben a vezetési rendszerek kiépítése elsősorban műszaki jellegű szakfeladatok. A kommunikációs rendszerek kiépítése és felkészítése, illetve a vezetési pontok híradásának megszervezése elektronikai (híradó) szakfeladat. A közlekedési ágazati rendszerek felkészítése, az anyagi készletek felhalmozása, lépcsőzése, a

helyreállító-javító kapacitások kialakítása, az egészségügyi ellátó hálózat háborús igényeknek megfelelő felkészítése viszont logisztikai szakk feladat.

Az ország területének védelmi célú felkészítésénél a nemzeti haderő szükségletein felül a szövetségesek igényeivel is számolni kell. Az első lépés ezen a területen a NATO igények megfogalmazása. Így például meg kell határozni a nemzeti haderő szükségletein felül adódó vasúti szállítási szükségleteket, a repülőterek igénybevételének várható alakulását, a közúti csapat- és anyagszállítások volumenét, végrehajtásuk időbeni paramétereit. A beérkezett adatokat a Honvédelmi Minisztérium koordinálása mellett, a területileg illetékes kormányzati szerveknek kell feldolgozni és az így megismert követelményeket, igényeket a hadszíntér-előkészítés során érvényre juttatják.

Összegezve a különböző területeken a hadszíntér-előkészítéssel kapcsolatos szükségleteket és többletigényeket, azokból az alábbi feladatsor adódik az ország területe védelmi célú felkészítésének tervezésénél és végrehajtásánál:

Anyagi biztosítás területén:

- Tisztázni kell a nemzeti támogatási rendszerben, illetve a befogadó nemzeti támogatás rendszerében biztosítandó anyagok körét, mennyiségét;
- A nemzeti haderő igényein túl, a szövetséges csapatok várható igényeinek megfelelő anyagi készletek felhalmozása azokból az anyagféleségekből, amelyek a befogadó nemzeti támogatás nomenklatúrájába tartoznak (élelmiszer, víz, esetleg üzemanyag);
- Kialakítani azokat a polgári és katonai ellátó szervezeteket, amelyek feladata lesz mind a nemzeti, mind a szövetségesi igények kielégítése;
- Létrehozni azokat a tárintézményeket, amelyek egyrészt a befogadó nemzeti támogató szervezetek anyagi készleteit, másrészt a szövetséges erők ellátó szerveinek anyagi készleteit tárolják;

- A polgári szféra részéről megvalósuló anyagellátáshoz, a szükséges nemzetgazdasági kapacitásokat le kell kötni, szükség esetén azokat aktivizálni kell.

Technikai biztosítás területén:

- Egyeztetni kell a technikai biztosítás feladatrendszerén belül azokat a feladatokat, amelyek a befogadó nemzeti támogatás keretében kerülnek végrehajtásra;
- A fenti kapacitásigényeknek megfelelően, ki kell alakítani azokat a technikai kiszolgáló-, vontató-, javító szervezeteket, amelyek a szövetséges erők részére nyújtanak technikai támogatást;
- Ki kell jelölni azokat a helyreállító-szerelő objektumokat, gyári kapacitásokat, ahol a nemzeti igényeken túl a szövetségesek haditechnikai eszközeinek helyreállítását is végre lehet hajtani;
- A nemzeti haderő javítási szükségletétől eltérő speciális (típusra orientált) javító kapacitásokat kell kialakítani a NATO követelmények és a küldő nemzet elvárásai alapján, amelyekhez a speciális technikai eszközöket és anyagokat, a küldő nemzetnek kell biztosítania.

Közlekedési biztosítás területén:

- A szövetségesek várható igényeinek megfelelően a vasúti gördülőanyagot és vonóerőt a Magyar Államvasutakkal történő egyeztetéssel le kell biztosítani;
- A szövetségesek haditechnikai eszközeinek technikai paramétereire alapján fel kell készülni a vasúti szállításoknál adódó speciális követelményekre (nagy tömegű harcjárművek, rakmintás szállítmányok, rögzítési szabványok, stb.)
- Fel kell készíteni a repülőtereket, a szövetségesek légi szállító eszközeinek és harci repülőgépeinek fogadására, a repülőgépek feltöltésére, földi kiszolgálására;

- A légiirányítási rendszerek elektronikai felszereléseinek fejlesztésével a NATO kompatibilitás követelményeit teljesíteni kell.

Egészségügyi ellátás területén:

- Az egészségügyi ellátás nemzeti vagy befogadó nemzeti keretekben történő végrehajtásának függvényében a szükségletek és a lehetőségek összhangját meg kell teremteni;
- A katonai műveletekben várhatóan résztvevő szövetséges erők létszámának és a veszteségi mutatóknak megfelelően, a szükséges sebesültszállító erőket és eszközöket, gyógyító kapacitásokat ki kell alakítani és fel kell készíteni;
- A területi, illetve a központi egészségügyi hálózatot fel kell készíteni a nemzeti igényeket meghaladó, szövetségesi igények teljesítésére.

Ezek azok a legfontosabb többletfeladatok, amelyeket az ország védelmi feladatokra történő felkészítésénél, mint a szövetségi tagságból eredő kötelezettséget teljesíteni kell. Ezek az igények, volumenüket tekintve rendkívül változók lehetnek. Nagyságukat a katonai műveletek mérete és jellege, a bevont erők mennyisége, a végrehajtás térbeli és időbeli alakulása határozzák meg. Az ország területén működő szövetséges erők nagyságától függően, ezek az igények a nemzeti szükségletek szintje alatt maradhatnak, azt megközelíthetik, esetleg azt meg is haladhatják. A kellő információk hiányában erről most pontosabb prognózist kialakítani nem lehet.

A többletterhek elviselésére való felkészülésnél, rendkívül fontos a várható plusz igények nagyságrendjének, minőségi mutatóinak megfelelő pontosságú előrejelzése. Ebben a vonatkozásban nagy jelentőséggel bír a szövetségesekkel való hatékony együttműködés, a szövetséges erők alkalmazásával kapcsolatos tervező-szervező munka megalapozottsága, a prognózisok megfelelő pontossága. A katonai műveletek színteréül szolgáló területeket csak akkor lehet megfelelően előkészíteni, ha mind a politikai, mind a katonai felső vezetés megfelelő információkkal rendelkezik

a nemzeti, illetve a szövetséges haderők várható alkalmazásáról, ha megfelelő adatokkal rendelkezik a katonai műveletek célját, végrehajtásának módját illetően, ha ismeri a műveletbe bevont erők mennyiségét, minőségét, a katonai tevékenységek térbeli és időbeni terjedelmét, határait.

A hadszíntér - előkészítés csak akkor lehet eredményes, ha a politikai vezető szervek, illetve az érintett katonai vezetés, a feladatot és a szükségleteket illetően kellő előrelátással, a lehetőségekre vonatkozóan pedig megfelelő ismeretekkel rendelkezik. A hadszíntér-előkészítését a haderő átszervezésével összhangban, a nemzetbiztonsági és védelmi alapelveknek, a katonai doktrína tételeinek, az alkalmazási, támogatási és biztosítási elveknek megfelelően, szövetségesi kötelezettségeinket figyelembe véve kell megtervezni és megszervezni.

Ez nemzeti és szövetségi érdek.

FELHASZNÁLT IRODALMAK JEGYZÉKE

1.) A honvédelemről szóló 1993. évi CX. törvény és a végrehajtásáról szóló 178/1993. (XII.27.) kormányrendelet. Magyar Közlöny 188.szám.

2.) HM HVK Hadművelési csoportfőnökség: A hadszíntér előkészítés alapjai. (Előadás).

3.) A MH PK. 1993. évi parancsnoki foglalkozásának anyagai (Honvéd Vezérkar 1993) Nyt.szám: 208/0515/HDM.

4.) *Domine János ddtbk*: A védelmi hadművelet anyagi készleteinek létrehozása, a minősített időszakai javító kapacitások biztosítása. (Előadás vázlat) Nyt.szám: 841/0105/ea.1.sz.melléklet.

5.) *Dr.Csűrös János mk.ezds.*: Az anyagi készletek létrehozása, lépcsőzése, széttelepítése. ZMKA 1995.(Előadás Vázlat)

6.) *Dr.Gáspár Tibor mk.ezds.*:A hadszíntéri javító hálózat kiépítése, a béke és minősített időszakai javító kapacitások biztosítása. ZMKA. 1995. (Előadás Vázlat)

7.) Az ország területének hadművelleti előkészítése, hadszíntér ismeret. ZMKA Hadászati tanszék. Akadémiai jegyzet.

8.) A Magyar Köztársaság és környezetének katonaföldrajzi értékelése. MH Tanintézeti Főnökség kiadványa 1994. Nyt.szám:381/571.

9.) *Dr. Szternák György ezds.:* A fegyveres küzdelem. ZMNE tanszékgyűjtemény 1998

10.) *Dobó Péter vörög:* A befogadó nemzeti támogatás NATO alapelvei és módszerei. MHVK előadás 1998.

11.) Hadtudományi Lexikon /Magyar Hadtudományi Társaság kiadványa 1995.

12.) *Dr. Duchaj István ezds.:* Az ország közlekedési hálózatának előkészítése. (ZMKA.Tanulmány 1995).

13.) *Tóth Bálint mk. ezds.:* Az ország védelmi felkészítése terén a közlekedési rendszerrel szemben támasztott követelmények és azok kidolgozásának módja. (HM. Tanulmány 1994).

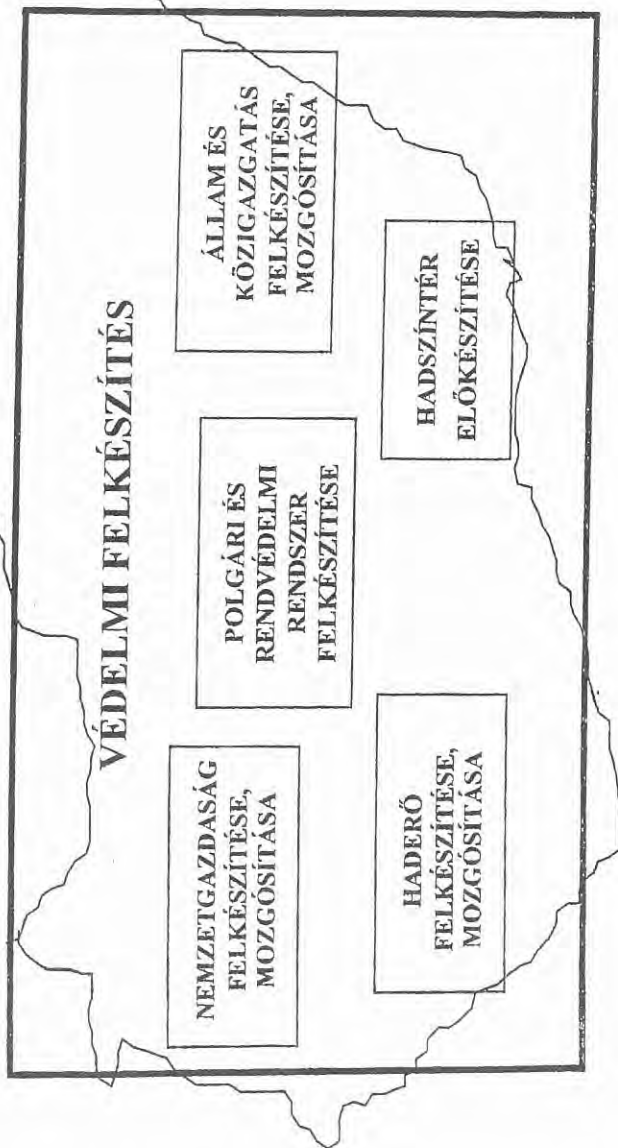
14.) *Dr. Szolnoki László o.ezds.:* Az ország honvédelmi célú egészségügyi felkészítése és előkészítése. /HM Előadás 1995./

15.) *Dr. Lovász Zoltán alez.:* A hadszíntérelőkészítés anyagi-technikai biztosítási szakfeladatai.(ZMKA 1995 Akadémiai jegyzet).

16.) NATO logisztikai kézikönyv (HVK Logisztikai Főcsoportfőnökség).

17.) Útmutató a befogadó nemzeti támogatási egyezmények, megállapodások tervezéséhez és előkészítéséhez. (ALP-12. HVK Euro-Atlanti Integrációs Munkacsoport).

HADSZÍNTÉRELŐKÉSZÍTÉS HELYE AZ ORSZÁG VÉDELMI FELKÉSZÍTÉSÉBEN

A NATO TAGSÁG ÉS A HADSZINTÉR - ELŐKÉSZÍTÉS KÖLCÖNHATÁSA

